

100-РІЧЧЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДРОМЕТСЛУЖБИ В УКРАЇНІ

DOI: <https://doi.org/10.17721/2306-5680.2021.2.6>

УДК 551.5:061.1

Хільчевський В.К.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НАЦІОНАЛЬНІЙ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІЙ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ 100 РОКІВ: РОЛЬ ВИПУСКНИКІВ-ГІДРОЛОГІВ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

19 листопада 2021 р. національна гідрометеорологічна служба в Україні відзначає 100-річчя. В 1921 р. було підписано декрет «Про метеорологічну службу на Україні». Створення у 1929 р. Гідрометеорологічного комітету, що об'єднує в одному відомстві метеорологічні та гідрологічні спостереження, ознаменувало появу нової єдиної гідрометеорологічної служби. В 1999 р. Верховна Рада України прийняла Закон "Про гідрометеорологічну діяльність", в якому вперше в Україні з'явилося поняття «національна гідрометеорологічна служба». В 1949 р. на географічному факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка було створено кафедру гідрології суші, яку очолив професор В.О. Назаров – відомий вчений, який прийшов в університет з гідрометслужби. Одним з важливих завдань кафедри на той час була підготовка фахівців-гідрологів для системи гідрометслужби колишнього СРСР. У статті охарактеризовано внесок гідрологічної кафедри (1949-2021 рр.) Київського національного університету імені Тараса Шевченка в укріплення кадрового потенціалу національної гідрометслужби в Україні, коротко висвітлено діяльність десяти випускників кафедри, які своїми зусиллями сприяли розвитку національної гідрометслужби України: В.М. Ліпінський, В.О. Громовий, В.О. Манукало, В.І. Осадчий, В.В. Деревець, О.О. Косовець, В.М. Бойко, М.І. Довгич, О.В. Серебряков, В.М. Манівчук.

Ключові слова: національна гідрометеорологічна служба; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; географічний факультет; кафедра гідрології та гідроекології; випускники; Україна.

Вступ. 19 листопада 2021 р. національна гідрометеорологічна служба в Україні відзначає 100-річчя. В цей день 1921 р. Голова Ради народних комісарів УСРР Христян Раковський підписав декрет «Про метеорологічну службу на Україні» [1].

Фото 1. Емблема географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка (автори В.К. Хільчевський, С.П. Запотоцький), 2021 р.

Фото 2. Памятний значок «Гідрометслужба УРСР – 50», 1971 р.

Фото 3. Нагрудний знак «Почесний працівник гідрометслужби», вручався в 1999-2010 рр. за значний внесок у розвиток гідрометслужби України

Декрет проголошував центром метеорологічної служби республіки метеорологічну секцію (Укрмет) Сільськогосподарського наукового комітету України (СГНКУ) при Народному комісаріаті земельних справ УСРР. В документі відзначалося: «На підставі ISSN:2306-5680 Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2021. № 2 (60)

декрету РНК РРФСР від 27 червня 1921 року Рада Народних Комісарів УСРР постановляє: 1). Всі метеорологічні організації, установи та окремі роботи, існуючі в УСРР, об'єднати в одну загальнодержавну організацію Українську метеорологічну Службу. 2). Керівництво всією метеорологічною справою в УСРР покласти на метеорологічну секцію Сільськогосподарського наукового комітету Наркомзему - Укрмет, що є центральною метеорологічною установою Республіки. 3). Зв'язок метеорологічної служби УСРР з такою ж службою РСФРР та інших країн здійснювати через Укрмет» [1].

Друга важлива подія - створення у 1929 р. Гідрометеорологічного комітету при Раді народних комісарів УСРР (ГІМЕКОМ), що об'єднав в одному відомстві метеорологічні та гідрологічні (які раніше були в Наркомземі) спостереження [2, 3, 33], ознаменувала появу єдиної гідрометеорологічної служби в Україні.

В 1999 р. Верховна Рада України прийняла Закон "Про гідрометеорологічну діяльність", в якому вперше у нашій країні з'явилося поняття «національна гідрометеорологічна служба». «Національна гідрометеорологічна служба - система державних органів, підприємств, установ та організацій, що забезпечують виконання комплексу робіт з проведення спостережень, збору, обробки, передачі, зберігання і використання даних у сфері гідрометеорології, кліматології, геофізики атмосфери, а також базових спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища та надання відповідної інформації» [9]. Це поняття відповідає термінології ВМО - спеціалізованої міжурядової установи ООН, яка координує діяльність національних метеорологічних і гідрологічних служб. Указом Президента України від 11 березня 2003 р. № 208/2003 запроваджено професійне свято «День працівників гідрометеорологічної служби» - відзначається 19 листопада [13а].

В 1949 р. в Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка створено кафедру гідрології суші, важливим завданням якої була підготовка фахівців-гідрологів для системи гідрометслужби.

Мета даної публікації – охарактеризувати внесок гідрологічної кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка в укріплення кадрового потенціалу національної гідрометслужби в Україні, коротко висвітливши діяльність десяти відомих випускників кафедри, які своїми зусиллями сприяли розвитку національної гідрометслужби в Україні, кожен на своєму робочому місці.

Історичні періоди у діяльності національної гідрометслужби в Україні

З початку створення Укрмету у 1921 р. і до сьогоднішнього дня національна гідрометеорологічна служба пройшла славний шлях становлення, розвитку, трансформації – як у вирішенні нових завдань, що виникали на різних історичних етапах, так і в структурному та статусному відношенні.

В роботі [33] нами було виділено п'ять періодів в історії діяльності національної гідрометслужби в Україні. В даній публікації виділяємо шість періодів, деталізуючи відрізок часу, який почався з 1991 р.:

1-й період (до 1921 р.) – відсутність єдиної мережі систематичних гідрометеорологічних спостережень на території України;

2-й період (1921-1941 рр.) - створення та становлення української гідрометеорологічної служби у складі головного управління гідрометслужби колишнього СРСР;

3-й період (1941-1945 рр.) – гідрометеорологічне забезпечення бойових дій Червоної Армії під час Другої світової війни (діяльність української гідрометслужби у складі військових округів);

4-й період (1946-1991 рр.) – розбудова української гідрометслужби, її розвиток, розширення діяльності з моніторингу навколишнього природного середовища у складі Держкомгідромету колишнього СРСР;

5-й період (1991-2011 рр.) – діяльність національної гідрометеорологічної служби у незалежній Україні як окремої державної служби;

6-й період – з 2011 р. - діяльність національної гідрометеорологічної служби без статусу юридичної особи (з головною організацією - Українським гідрометеорологічним центром) у відомствах реагування на надзвичайні ситуації в Україні (МНС, ДСНС) - табл. 1.

Таблиця 1. Періоди в 100-літній історії національної гідрометеорологічної служби в Україні, відомча приналежність, назви - 1921-2021 рр. (джерело: [33] з доповненням)

№ з/п	Рік створення	Повна назва гідрометслужби	Скорочена назва служби, розташування центрального апарату, примітки
1	2	3	4
1-й період: до 1921 р. - відсутність єдиної мережі систематичних гідрометеорологічних спостережень на території України			
2-й період: 1921-1941 рр. – створення та становлення української гідрометслужби у складі гідрометслужби колишнього СРСР			
1	1921-1927	Українська метеорологічна служба на базі СГНКУ*1 при Наркомземі УСРР*2	Укрмет – м. Київ; 1923 р. - м. Харків
2	1927-1929	Управління метеорологічної і гідрологічної служби при Наркомземі УСРР	Об'єднано Укрмет і гідрометричну частину Наркомзему УСРР – м. Харків
3	1929-1933	Гідрометеорологічний комітет при Раді народних комісарів УСРР	ГІМЕКОМ – м. Харків
4	1933-1936	Головне управління єдиної гідрометеорологічної служби УСРР при Наркомземі УСРР	ГУЄГМС – м. Харків
5	1936-1940	Київське управління гідрометеорологічної служби ГУ ГМС при РНК СРСР; Харківське управління гідрометеорологічної служби ГУ ГМС при РНК СРСР	м. Київ; м. Харків
6	1940-1941	Управління гідрометеорологічної служби УРСР при РНК УРСР	м. Київ
3-й період 1941-1945 рр. – гідрометеорологічне забезпечення бойових дій Червоної армії під час Другої світової війни у складі військових округів			
7	1941	Управління гідрометслужби Харківського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Харківського військового округу Народного комісаріату оборони СРСР, міста Харків; Ворошиловград (Луганськ) – завдання: гідрометеорологічне забезпечення бойових підрозділів РСЧА*3
8	1941-1942	Управління гідрометслужби Сталінградського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Сталінградського військового округу, м. Сталінград
9	1942-1943	Управління гідрометслужби Південно-Уральського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Південно-Уральського військового округу, м. Чкалов
10	1943	Управління гідрометслужби Сталінградського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Сталінградського військового округу м. Сталінград (с. Бекетівка)
11	1943	Управління гідрометслужби Харківського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Харківського військового округу, м. Харків
12	1943-1944	Гідрометеорологічний відділ Київського військового округу Наркомату оборони СРСР	Гідрометвідділ Київського військового округу, м. Київ
13	1944-1946	Управління гідрометслужби Київського військового округу Наркомату оборони СРСР	УГМС Київського військового округу, м. Київ

1	2	3	4
4-й період 1946-1991 рр. – розбудова гідрометслужби, її розвиток, розширення діяльності з моніторингу навколишнього природного середовища			
14	1946-1979	Українське управління гідрометеорологічної служби Головного управління гідрометслужби при Раді Міністрів СРСР	УГМС, м. Київ
15	1979-1988	Українське республіканське управління по гідрометеорології і контролю природного середовища Державного комітету СРСР по гідрометеорології та контролю природного середовища (Держкомгідромету СРСР)	УкрУГКС, м. Київ (створення в СРСР загальної державної служби спостереження і контролю за забрудненням довкілля - ЗДССК)
16	1988-1991	Українське республіканське управління по гідрометеорології Держкомгідромету СРСР	Укргідромет, м. Київ
5-й період (1991-2011 рр.) – діяльність національної гідрометеорологічної служби у незалежній Україні як окремої державної служби			
17	1991-1999	Державний комітет України по гідрометеорології	Держкомгідромет України - ЦОВВ*4, Київ
18	1999 - (березень)	Комітет України з питань гідрометеорології	Гідрометком України - статус ЦОВВ, м. Київ (прийняття Закону України "Про гідрометеорологічну діяльність")
19	1999 - (грудень)-2001	Департамент гідрометеорологічної служби і моніторингу у складі Міністерства екології та природних ресурсів України	Структурний підрозділ центрального апарату Міністерства, м. Київ
20	2001-2005	Державна гідрометеорологічна служба у складі Міністерства екології та природних ресурсів України	Держгідромет - статус УОДУ*5, м. Київ
21	2005-2010	Державна гідрометеорологічна служба у складі Міністерства з питань надзвичайних ситуацій України та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи	Держгідромет - статус УОДУ*5, м. Київ
6-й – від 2011 р. - діяльність національної гідрометеорологічної служби без статусу юридичної особи у відомствах реагування на надзвичайні ситуації в Україні			
22	2011-2012	Управління гідрометеорології у складі Департаменту цивільного захисту Міністерства надзвичайних ситуацій України (МНС)	Структурний підрозділ центрального апарату МНС без статусу юридичної особи, м. Київ. Укргідрометцентр - головна організація, якій підпорядковані обласні та інші регіональні підрозділи, мережа спостережень
23	2012	Управління гідрометеорології у складі Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС)	Структурний підрозділ центрального апарату ДСНС без статусу юридичної особи, м. Київ. Укргідрометцентр - головна організація, якій підпорядковані обласні та інші регіональні підрозділи, мережа спостережень

Примітки: *1 - СГНКУ – Сільськогосподарський науковий комітет України при Наркомземі УСРР;
*2 - УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка (у 1937-1991 рр. – УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка);
*3 - РСЧА – Робітничо-селянська Червона армія (або Червона армія) – назва до 1946р.;
1946-1991 рр. – Радянська Армія;
*4 - ЦОВВ – центральний орган виконавчої влади;
*5 - УОДУ – урядовий орган державного управління.

Керівники гідрометслужби України: М.І. Данилевський (1921-1929 рр.); І.І. Касяненко (1929-1934 рр.); П.А. Хейнолайнен (1934-1937 рр.); Т.К. Богатир (1939-1973 рр.); М.П. Скрипник (1973-1993 рр.); В.М. Ліпінський (1993-2010 рр.) [3]. Починаючи з 2011 р. Український гідрометцентр (УкрГМЦ) є головною організацією в складі ДСНС України з гідрометеорологічної діяльності. Директор УкрГМЦ - М.І. Кульбіда.

Детальніше з історією національної гідрометслужби в Україні можна ознайомитися в книзі за ред. В.М. Ліпінського [3] та в інших публікаціях узагальнюючого характеру [2, 10, 33, 35], або ж тих, що висвітлюють роль окремих персоналій [17-20, 34, 36, 37]. За роки діяльності, починаючи з 1921 р., національна гідрометслужба в Україні пройшла складний шлях становлення та різної підпорядкованості (була навіть повністю військовою - у період Другої світової війни в 1941-1945 рр.).

Найвищого статусу було досягнуто в 1991-1999 рр., коли діяв Державний комітет України по гідрометеорології (центральний орган виконавчої влади). У зв'язку з реформами структур державного управління, починаючи з 2011 р., статус національної гідрометслужби в Україні значно знизився – до рівня управління гідрометеорології у складі Міністерства надзвичайних ситуацій України (МНС), з 2012 р. - Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). А головною оперативно-виробничою організацією у складі ДСНС України є Український гідрометеорологічний центр, якому підпорядковано всі інші гідрометеорологічні організації. Головною науково-дослідною гідрометеорологічною установою є Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України та НАН України (директор – В.І. Осадчий).

Підготовка фахівців з гідрометеорології (гідрологів і метеорологів) здійснюється в базових закладах вищої освіти (ЗВО) - Одеському державному екологічному університеті (ОДЕКУ), Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та деяких інших ЗВО. А також в Харківському та Херсонському гідрометеорологічних технікумах ОДЕКУ. Про підготовку гідрологів в університетах України висвітлено в публікаціях [29, 30].

Історичні періоди у діяльності гідрологічної кафедри КНУ ім. Т. Шевченка

В 1949 р. на географічному факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка було створено кафедру гідрології суші (одночасно з кафедрою метеорології і кліматології). Одним з головних завдань при створенні кафедри була підготовка фахівців-гідрологів для системи гідрометслужби колишнього СРСР. З цією місією кафедра успішно справляється протягом багатьох десятиліть, хоча в її діяльності теж спостерігаються певні хронологічні періоди.

В історії гідрологічної кафедри виділяється три періоди, які проявляються у змінах її назви:

- 1) 1949-1976 рр. - кафедра гідрології суші;
- 2) 1976-2002 рр. – кафедра гідрології та гідрохімії;
- 3) від 2002 р. - кафедра гідрології та гідроекології [6, 14, 15, 17, 18, 22, 23, 38].

За цей час кафедру очолювали провідні в Україні вчені-гідрологи, гідрологи-гідрохіміки: доктор технічних наук, професор В.О. Назаров - 1949-1961 рр. [16, 34]; доктор технічних наук, професор, член-кор. АН УРСР Б.А. Пишкін. - 1962-1967 рр. [24, 34]; кандидат географічних наук, доцент С.П. Пустовоїт - 1968-1976 рр. [13, 34]; доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки УРСР В.І. Пелешенко - 1976-1993 рр. [12, 34]; доктор географічних наук, професор Л.М. Горєв - 1993-1999 рр. [11, 34]; доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки В.К. Хільчевський - 2000-2019 рр. [4, 7]; доктор географічних наук, професор В.В. Гребінь (від 2019 р.) [5, 34].

Гідрометслужба України, високо цінуючи роль гідрологічної кафедри в підготовці фахівців-гідрологів, відзначила відомчою нагородою - нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби» завідувачів кафедри: В.І. Пелешенка та Л.М. Горєва (в 1999 р.); В.К. Хільчевського (в 2003 р.).

Захист дисертаційних робіт – співпраця КНУ ім. Т. Шевченка та гідрометслужби (УкрГМЦ). Ще одна важлива місія, в якій проявилася співпраця кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка та гідрометслужби – це підготовка фахівців вищої кваліфікації, а саме – докторів і кандидатів наук. В Київському національному університеті імені Тараса Шевченка протягом 1993-2018 рр. працювала спеціалізована вчена рада Д ISSN:2306-5680 **Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2021. № 2 (60)**

26.001.22 із захисту дисертаційних робіт доктора і кандидата географічних наук за спеціальностями 11.00.07 - гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія і 11.00.09 - метеорологія, кліматологія, агрометеорологія. До створення і подальшого функціонування спецради значних організаційних зусиль доклала кафедра гідрології та гідрохімії (від 2002 р. - гідрології та гідроекології) географічного факультету (голови спецради: професор В.І. Пелешенко – 1993-2003 рр.; професор В.К. Хільчевський – 2003-2018 рр.) [32].

Крім вчених Київського національного університету імені Тараса Шевченка та деяких інших установ, у роботі спецради у різні роки брали участь науковці Українського гідрометеорологічного інституту: М.В. Буйков, В.М. Волощук, В.П. Дмитренко, В.Ф. Мартазінова, В.І. Осадчий, Г.М. Пірнач, В.П. Прусов. За 25 років роботи спецради було захищено 105 дисертацій (18 докторських і 87 кандидатських). Представниками Українського гідрометеорологічного інституту в спецраді було захищено 31 дисертація: 5 докторських дисертацій (3 – з гідрології, 2 – з метеорології) і 26 кандидатських дисертацій (13 – з гідрології, 13 – з метеорології) [32].

Від 2018 р. на географічному факультеті університету працює спеціалізована вчена рада К 26.001.22 із захисту дисертаційних робіт кандидата географічних наук за спеціальностями: 11.00.01 - фізична географія, геофізика і геохімія ландшафтів; 11.00.04 - геоморфологія та палеогеографія; 11.00.07 - гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія, 11.00.09 - метеорологія, кліматологія, агрометеорологія (голова спецради професор С.Ю. Бортник, заступник голови – професор В.В. Гребінь). Спецрада затверджена на 3 роки. До її складу входять також вчені Українського гідрометеорологічного інституту – В.І. Осадчий, В.О. Балабух. Представниками УкрГМІ в ній захищено 4 кандидатські дисертації з метеорології.

Публікація результатів наукових досліджень з гідрологічної тематики відбувається у фаховому періодичному науковому збірнику «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», заснованому на гідрологічній кафедрі КНУ ім. Т. Шевченка у 2000 р. [26-28], апробація - на Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології», запровадженій за ініціативою кафедри в 2001 р. (в 2018 р. в Києві в УкрГМІ відбулася 7-а конференція) [25].

Початок: кадри з гідрометслужби - на кафедру

На початковому етапі становлення кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (КДУ ім. Т.Г. Шевченка) кадрами допомагала гідрометслужба. Новостворену кафедру гідрології суші в 1949 р. очолив доктор технічних наук, професор В.О. Назаров, який перейшов на цю роботу з посади директора Київської науково-дослідної гідрологічної обсерваторії Українського управління гідрометслужби Головного управління ГМС при Раді Міністрів СРСР.

Назаров Віктор Олександрович (18.03.1893 р. Сатка, Челябінської обл., Росія – 26.09.1961 р., Київ) – гідролог, доктор технічних наук, професор, директор Київської науково-дослідної гідрологічної обсерваторії Українського управління гідрометслужби (1946-1949 рр.), завідувач кафедри гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1949-1961 рр.).

*В.О. Назаров
(1893-1961)*

В.О. Назаров народився 18 березня 1893 року в м. Сатка, тепер Челябінської області (Росія). Закінчив 1922 р. Петроградський інститут інженерів шляхів сполучення. Працював у системі гідрометслужби УРСР, займався гідрологічними прогнозами В 1934 р. очолив Гідрометеорологічний інститут (ГІМЕІН). Учасник Другої світової війни (1941-1945 рр.). У 1946–1949 роках очолював Київську науково-дослідну гідрологічну обсерваторію Українського управління ГМС Головного управління ГМС при Раді Міністрів СРСР [16, 34].

Протягом 1949-1961 рр. очолював кафедру гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1956 р. – отримав вчене звання професор).

Сфера наукових інтересів В.О. Назарова: режим стоку річок України, розробка методів гідрологічних прогнозів. Виконав дослідження, пов'язані з вирішенням важливих народногосподарських проблем (будівництво ДніпроГЕС, обводнення Донбасу та Криворіжжя та інше). Разом з Є.В. Оппоковим та А.В. Огієвським розробив методи прогнозування висоти весняної повені на Дніпрі та його притоках. Зробив значний внесок у становлення гідрологічного прогнозування в Україні. Автор понад 50 наукових праць, 12 праць з прогнозування рівнів води річок, 10 гідрологічних нарисів річок УРСР.

Деякі праці: Наслідки довготермінових завбачень висот водопіль рік Дніпра, Прип'яті, Десни і Південного Бугу за 1928 рік // Підсумки 5-річного досвіду завбачень. — К., 1928; Катастрофічна повінь 1931 року. на Дніпрі та її завбачення. — Харків, 1934; Середній багаторічний стік, коефіцієнти стоку та їх розподіл по території УРСР // Вісник метеорології та гідрології, 1935. № 5.

Пустовойт Степан Пилипович (15.09.1899 р., с. Красносілка Кіровоградської обл. – 4.09.1994 р., Київ) – гідролог, кандидат географічних наук, керівник сектору гідрометеорологічної мережі Українського управління гідрометслужби (1945-1949 рр.), завідувач кафедри гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1968-1976 рр.)

*С.П. Пустовойт
(1899-1994)*

С.П. Пустовойт народився 15 вересня 1899 р. в с. Красносілка Олександрівського району Кіровоградської області. Закінчив у 1936 р. Київський гідромеліоративний інститут зі спеціальності «інженер-меліоратор». Працював інженером меліоратором, викладав у Київському лісогосподарському інституті [13, 34].

Учасник Другої світової війни – гідрометеорологічне забезпечення бойових дій Червоної Армії. Після війни очолював сектор гідрометеорологічної мережі Українського управління ГМС Головного управління ГМС при Раді Міністрів СРСР. Займався відновленням гідрометеорологічної мережі на звільнених від німецьких загарбників територіях.

У Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка С.П. Пустовойт почав працювати з 1949 р. - старшим викладачем, доцентом, у 1968-1976 рр. - очолював кафедру гідрології суші. Читав спецкурси: «Гідрометрія», «Вчення про стік», «Водогосподарські розрахунки». Виконав дослідження з розрахунків окремих гідрологічних характеристик річок України, впливу осушення боліт і заболоченості території на стік, режиму рівнів води і льодового режиму, водоносності річок окремих регіонів за вегетаційний період, річного і мінімального стоку.

Автор та співавтор понад 60 наукових і навчально-методичних праць. Деякі праці: Середньорічний стік на території України. Київ. 1968 (у співавт.). Загальна гідрологія. Київ: Вища школа, 1973 (у співавт.); Гідрометрія. Київ: Вища школа, 1974.

Місія кафедри: випускники - в гідрометслужбу

Сотні випускників кафедри гідрології за понад 70 років підготовки нею фахівців працювали в системі гідрометслужби України. Багато з них залишили помітний слід в історії цієї галузі. У статті коротко охарактеризовано діяльність десяти відомих випускників кафедри, які своїми зусиллями сприяли розвитку національної гідрометслужби України: В.М. Ліпінський, В.О. Громовий (1953-2020 рр.), В.О. Манукало, В.І. Осадчий, В.В. Деревець (1952-2021 рр.), О.О. Косоєць, В.М. Бойко (1957-2021 рр.), М.І. Довгич, О.В. Серебряков, В.М. Манівчук. В їхніх творчих біографіях відображені події та етапи, які пройшла гідрометслужба України з початку 1970-х рр. і до наших днів.

Ліпінський В'ячеслав Миколайович (25.10.1952 р.н., смт Іванопіль Житомирської обл.) – гідролог-гідрохімік, гідрометеоролог, керівник гідрометслужби України (1993-2010 рр.), засл. природоохоронець України (випускник кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1978 р.).

В.М. Ліпінський

В.М. Ліпінський народився 25 жовтня 1952 р. у смт Іванопіль Чуднівського району Житомирської області. В 1970-1972 рр. проходив строкову службу в Радянській Армії. В 1973 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив з відзнакою у 1978 р. за спеціальністю «гідрологія суші» спеціалізація «гідрохімія». Професійну діяльність розпочав у 1978 р. у системі Українського управління ГМС Головного управління ГМС при Раді Міністрів СРСР - спочатку - інженером Баришівської болотної станції, потім - старшим інженером гідрологічної станції «Київ» [3, 34]. У 1980 р. його призначено на посаду старшого інспектора - вченого секретаря Міжвідомчої науково-технічної Ради з комплексних проблем охорони навколишнього природного середовища Державного комітету України по охороні природи.

У 1985 р. він повернувся у систему гідрометслужби - начальником відділу гідрології та державного водного кадастру Української гідрометеорологічної обсерваторії Українського республіканського управління по гідрометеорології і контролю природного середовища (УГКС) Держкомгідромету СРСР. Брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1986 р. У 1988 р. переведений на посаду заступника начальника Українського центру радіаційного контролю і спостережень за станом природного середовища Українського республіканського УГКС.

В 1990 р. - працював в Державному комітеті України по охороні природи на посаді начальника відділу аналізу, узагальнення та прогнозування екологічних ситуацій.

1991 р. - начальник управління моніторингу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. 1992 р. - призначено заступником Міністра охорони навколишнього природного середовища України.

1993 р. - В.М. Ліпінського призначено на посаду Голови Державного комітету України по гідрометеорології. Гідрометслужбу України він очолював протягом 1993-2010 рр. За період його керівництва гідрометслужбою розроблено і прийнято Верховною Радою України Закон «Про гідрометеорологічну діяльність» (1999 р.), державна програма науково-технічного переоснащення гідрометслужби, кліматична програма України, Указом Президента України (2003 р.) запроваджено професійне свято - День працівників гідрометеорологічної служби – відзначається 19 листопада.

Фото 4. Закон України «Про гідрометеорологічну діяльність» прийнято Верховною Радою України 18 лютого 1999 р.

Фото 5. Указ Президента України (2003 р.) «Про День працівників гідрометеорологічної служби» запровадив професійне свято – 19 листопада

Був Постійним представником України при ВМО, головою Національного комітету України із здійснення Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО та Оперативної

гідрологічної програми ВМО, обирався віце-президентом Бюро Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату, двічі був головою Міждержавної ради з гідрометеорології країн - учасниць СНД.

В.М. Ліпінський удостоєний почесного звання «Заслужений природоохоронець України» (2002 р.), відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби».

Автор та співавтор низки наукових публікацій.

Громовий Василь Олександрович (20.03.1953 р., с. Криськи Чернігівської обл. – 9.05.2020 р. Київ) – гідролог-гідрохімік, гідрометеоролог, начальник управління гідрометеорології МНС України (2011-2012 рр.), начальник управління гідрометеорології ДСНС України (2012-2016 рр.); протягом 1994-2010 рр. - перший заступник керівника гідрометслужби України (випускник кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1978 р.).

*В.О. Громовий
(1953-2020)*

В.О. Громовий народився 20 березня 1953 р. у с. Криськи Коропського району Чернігівської області. В 1970-1972 рр. проходив строкову службу в Радянській Армії. В 1973 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив у 1978 р. за спеціальністю «гідрологія суші» спеціалізація «гідрохімія». У 1978-1979 рр. працював інженером-гідрологом в інституті «Укрдіпроводгосп». У 1979-1994 рр. – старший інспектор, провідний спеціаліст, начальник відділу розміщення продуктивних сил Головного управління екологічної експертизи, начальник Державної екологічної інспекції Державного комітету УРСР по екології і раціональному природокористуванню (Держкомприроди). Займався проведенням екологічної експертизи розміщення промислових, енергетичних, сільськогосподарських об'єктів, створенням нових лабораторій екологічної інспекції [3, 34].

Протягом 1994-2011 рр. - перший заступник керівника гідрометслужби України. Розвивав нормативно-правові та економічні аспекти в гідрометеорологічній діяльності, займався фінансово-економічними питаннями, спеціалізованим гідрометеорологічним обслуговуванням. У 2011 р. сфера гідрометеорологічної діяльності перейшла у підпорядкування Міністерства надзвичайних ситуацій України. В.О. Громовий став начальником управління гідрометеорології МНС України (2011-2012 рр.), згодом - начальником управління гідрометеорології ДСНС України (2012-2016 рр.).

В.О. Громовий нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2003р.), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2001 р.), відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби».

Манукало В'ячеслав Олександрович (2.02.1950 р.н., Київ) - гідролог, гідрометеоролог, заступник керівника гідрометслужби України (2002-2011 рр.), заслужений природоохоронець України, кандидат технічних наук (випускник кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1975 р.).

В.О. Манукало

В.О. Манукало народився 2 лютого 1950 р. у Києві. Після закінчення середньої школи працював на виробництві. У 1970 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив у 1975 р. за спеціальністю «гідрологія суші». Працював: 1975-1979 рр. – інженер відділу гідрологічних прогнозів Українського бюро погоди; 1979-1990 рр. – мол., старший науковий співробітник Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту;

1990-1992 рр. – старший науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту водогосподарсько-екологічних проблем.

В 1984 р. в Державному гідрологічному інституті Держкомгідромету СРСР (Ленінград, нині Санкт-Петербург) захистив кандидатську дисертацію «Методика розрахунку гідрографів високих весняних повеней малих річок України і Молдавії» за спеціальністю «гідраліка, інженерна гідрологія» - на технічні науки (науковий керівник – доктор технічних наук, професор Й.А. Железняк) [3, 34].

Брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986–1987рр. (участь у польових дослідженнях в 30-км зоні з оцінки впливу наслідків аварії на Чорнобильській АЕС на довкілля).

Протягом 1992-2002 – начальник відділу, начальник управління в апараті Державного комітету України по гідрометеорології; 2002-2011 рр. - заступник керівника гідрометслужби України. До кола службових обов'язків входили питання забезпечення функціонування та науково-технічного розвитку державної системи гідрометеорологічних спостережень і прогнозування. Був вченим секретарем Національного комітету України із здійснення Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО та Оперативної гідрологічної програми Всесвітньої метеорологічної організації. Представляв Україну в Технічній комісії з гідрології ВМО.

В 2011-2017 рр. В.О. Манукало - старший науковий співробітник Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України (УкрГМІ); від 2017р. - завідувач сектору стандартизації УкрГМІ. Починаючи з 2014 р. є радником з питань гідрології Постійного представника України при ВМО.

В.О. Манукало удостоєний почесного звання «Заслужений природоохоронець України» (2004 р.), нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2002 р.), відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби» (2000 р.). Автор близько 100 наукових праць.

Осадчий Володимир Іванович (28.09.1955 р.н., с. Добрик Брянської обл., Росія) - гідролог-гідрохімік, гідрометеоролог, доктор географічних наук, член-кореспондент НАН України, директор Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України (від 2000 р.) - випускник кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1981 р.

В.І. Осадчий

В.І. Осадчий народився 28 вересня 1955 р. в с. Добрик Брасовського району Брянської області (Росія). В 1973-1975 рр. проходив строкову службу в Радянській Армії. В 1976 р. вступив на навчання на кафедру гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив у 1981 р. за спеціальністю «гідрологія суші» спеціалізація «гідрохімія». Протягом 1981-1993 рр. працював у проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії при кафедрі гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (від інженера до старшого наукового співробітника). Брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1986 р. [21, 34].

В 1991 р. в Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР (м. Ростов-на-Дону, Росія) захистив кандидатську дисертацію «Розподіл, накопичення та міграція важких металів в басейні Дніпра» за спеціальністю 11.00.07 — гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (науковий керівник – доктор географічних наук, професор В.І. Пелешенко). В 1993 р. перейшов на роботу в Український гідрометеорологічний інститут: завідувач лабораторії, завідувач відділу гідрохімії, від 2000 р. - директор інституту. У 2008 р. захистив докторську дисертацію «Методологічні основи дослідження чинників та процесів формування хімічного складу поверхневих вод України» за спеціальністю 11.00.07 — гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. У 2010 р. В.І. Осадчий обраний членом-кореспондентом НАН України.

Він зробив значний внесок у розвиток теоретичних та прикладних аспектів гідрохімії поверхневих вод, вивчення мікроелементного складу, ГІС-технологій в гідрохімії.

Займається також питаннями сучасних змін клімату. Під його керівництвом виконано низку національних та міжнародних наукових гідрометеорологічних проектів. Учасник комплексних гідрохімічних досліджень басейну Дніпра, водойм-охолоджувачів українських АЕС, водних об'єктів зони відчуження ЧАЕС.

В.І. Осадчий у складі авторського колективу удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р. за цикл наукових праць «Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України» (спільно з Б.Ю. Корниловичем, П.М. Линником, Ю.Б. Набиванцем, Є.І. Никифоровичем, О.О. Протасовим, В.К. Хільчевським, В.І. Щербаком) [8]. Відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби». Має понад 240 наукових праць.

Деревець Валерій Васильович (02.01.1952 р. с. Літки Київської обл. - 03.01.2021 р., Київ) – гідролог, гідрометеоролог, представник Держкомгідромету України у складі оперативної гідрометеорологічної групи країн СНД в зоні відчуження аварії на ЧАЕС, директор ДСНВП «Чорнобильський радіоекологічний центр» Мінчорнобиль України (1990-2006 рр.), заступник директора Українського гідрометцентру ДСНС України (2006-2018 рр.) – випускник кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1973 р.

В.В. Деревець
(1952-2021)

В.В. Деревець народився 2 січня 1952 р. в с. Літки Броварського району Київської області. Після закінчення середньої школи у 1968 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив у 1973 р. за спеціальністю «гідрологія суші». У 1973-1977 рр. – працював гідрологом на інженерних посадах в установах Міністерства меліорації і водного господарства УРСР.

В 1977 р. перейшов в систему гідрометслужби: 1977-1985 рр. - старший інженер гідрологічної станції «Дніпро – Київ», начальник озерної станції Київської ГЕС (з 1981 р. перейменованої в озерну станцію «Вишгород»), заступник начальника відділу державної системи спостереження та контролю за забрудненням навколишнього природного середовища в Українському республіканському управлінні гідрометеорології та контролю природного середовища; 1985-1990 рр. – заступник начальника Українського гідрометцентру.

До роботи з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС В.В. Деревець приступив 27 квітня 1986 р. Безпосередньо керував спостереженнями з оцінки радіаційної ситуації після аварії в зоні повітряної розвідки та відбором проб різних компонентів довкілля для лабораторних аналізів. Провів у повітрі у перші дні аварії понад 120 год. на борту гелікоптера, виконуючи особисто радіаційне обстеження території України. Брав участь у підготовці урядових рішень про відселення мешканців населених пунктів із зони аварії на ЧАЕС [3].

Протягом 1990-2006 рр. В.В. Деревець працював постійно в зоні відчуження аварії на Чорнобильській АЕС: представником Держкомгідромету України у складі оперативної гідрометеорологічної групи країн СНД; начальником Центру радіоекологічного моніторингу зони відчуження Управління дозиметричного контролю Міністерства України з питань

Фото 6. Цикл наукових праць «Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України», представлений УкрГМІ, удостоєний Державної премії України 2017 р.

надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (Мінчорнобиль); директором державного спеціалізованого науково-виробничого підприємства «Чорнобильський радіоекологічний центр» («Екоцентр») Мінчорнобиль України. Керував роботами по створенню системи радіоекологічного моніторингу, результати якого були взяті за основу при реалізації заходів з мінімізації міграції радіонуклідів і забруднення води в басейні Дніпра, а також ґрунтів в 30-км зоні відчуження.

Фото 7-8. В.В. Деревець на радіаційному обстеженні території після аварії на Чорнобильській АЕС (сюжети на фото: перед вильотом; біля водойми-охолоджувача ЧАЕС), травень 1986 р.

Протягом 2006-2018 рр. працював заступником директора Українського гідрометцентру ДСНС України. Співавтор понад 30 наукових праць про радіоекологічний стан довкілля після аварії на ЧАЕС. За участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС В.В. Деревець нагороджений орденом «Дружби Народів» (1986 р.). Відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби», «Почесною відзнакою МНС України».

Косовець Олександр Олександрович (20.07.1951 р.н., Вишеньки Київської обл.) – гідролог, гідрометеоролог, директор Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського ДСНС України (1988-2020 рр.) – випускник кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1973 р.

О.О. Косовець

О.О. Косовець народився 20 липня 1951 р. в с. Вишеньки Бориспільського району Київської обл. Після закінчення середньої школи у 1968 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив з відзнакою у 1973 р. за спеціальністю «гідрологія суші». Протягом 1973-1976 рр. працював в університетській проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії (старший інженер, молодший науковий співробітник), в 1976-1977 навчальному році - асистент кафедри гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [3, 34].

В 1977 р. перейшов в систему гідрометслужби: начальник Баришівської болотної станції (1977-1981 рр.); заступник начальника (1981-1985 рр.), начальник (1985-1988 рр.) відділу державної системи спостереження та контролю за забрудненням навколишнього природного середовища в Українському республіканському управлінні гідрометеорології і контролю природного середовища (Українському УГКС). Брав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 1986 р. В 1988 р. очолив Український центр радіаційного контролю і спостережень за станом навколишнього природного середовища Українського УГКС, трансформований в 1996 р. в

Центральну геофізичну обсерваторію (ЦГО). В ЦГО налагоджено роботу відділів, які займаються отриманням, систематизацією та узагальненням результатів гідрометеорологічних спостережень, а також моніторингу хімічного і радіаційного забруднення України, контролем за дотриманням методичних засад спостережень.

О.О. Косовець – відомий популяризатор гідрометеорологічних знань в засобах масової інформації. Він виступив ініціатором клопотання про встановлення в Україні професійного свята «День працівників гідрометеорологічної служби», яке було затверджено Указом Президента України в 2003 р. За його ініціативи в 2017 р. ЦГО було присвоєно ім'я Бориса Срезневського (1857-1934 рр.) – відомого вченого-метеоролога. Відзначений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, нагрудними знаками «Почесний працівник гідрометслужби» (2000 р.), "Почетный работник гидрометеослужбы России" (2006 р.). Автор та співавтор низки наукових публікацій.

Бойко Вікторія Михайлівна (14.07.1957 р., с. Червона Слобода Київської обл. – 25.01.2021 р., Київ) – гідролог, кандидат географічних наук, начальник відділу гідрологічних прогнозів Українського гідрометцентру ДСНС України (1993-2021 рр.) – випускниця кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1979 р.

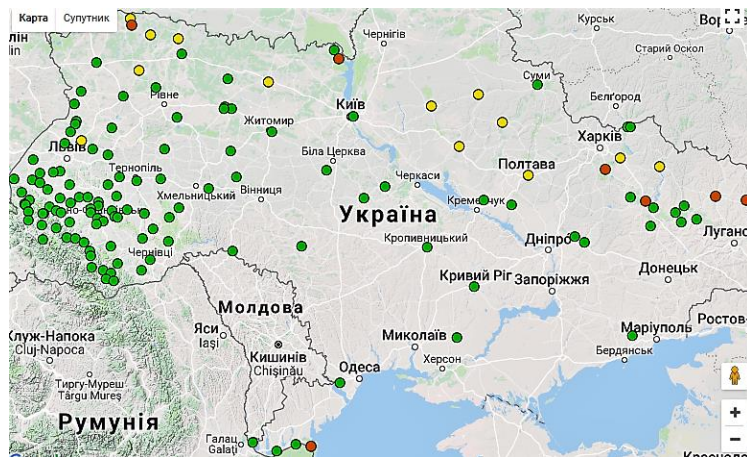
*V.M. Бойко
(1957-2021)*

В.М. Бойко народилася 14 липня 1957 р. в с. Червона Слобода Макарівського району Київської області. Після закінчення середньої школи у 1974 р. вступила на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчила в 1979 р. за спеціальністю «гідрологія суші». У 1979-1984 рр. - старший, провідний інженер-гідролог, протягом 1993-2021 рр. – начальник відділу гідрологічних прогнозів Українського гідрометцентру. У 2000 р. закінчила заочну аспірантуру Одеського державного екологічного університету. У 2001 р. проходила стажування в Гідравлічному інституті (Данія). В 2003 р. в Одеському державному

екологічному університеті захистила кандидатську дисертацію «Розрахункова методика для визначення максимального весняного стоку в басейні р. Сейм» за спеціальністю 11.00.07 — гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (науковий керівник – доктор географічних наук, професор Є.Д. Гопченко) [3, 34].

Її діяльність була пов'язана з методичним та оргзабезпеченням функціонування служби гідрологічних прогнозів в Україні; розробленням нормативів, які регламентують роботу гідрометорганізацій у період розвитку небезпечних і стихійних гідрологічних явищ; складанням довгострокових та короткострокових оперативних прогнозів водності Дніпра для функціонування водосховищ дніпровського каскаду; розробка регламентів співробітництва з гідрометеорології на прикордонних водах (з Молдовою, Угорщиною, Словаччиною, Польщею).

За успіхи в роботі В.М. Бойко було вручено відзнаку Київського міського голови, знак «Почесний працівник гідрометслужби» та ін. Автор 44 наукових праць.

Фото 9. Карта небезпечності гідрологічної ситуації на річках України, розробка відділу гідрологічних прогнозів Укргідрометцентру 7.04.2018 р.

Довгич Михайло Іванович (05.09.1952 р.н., Київ) – гідролог, гідрометеоролог, начальник галузевого державного архіву матеріалів гідрометеорологічних спостережень ДСНС України (від 2001 р.) - випускник кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1978 р.

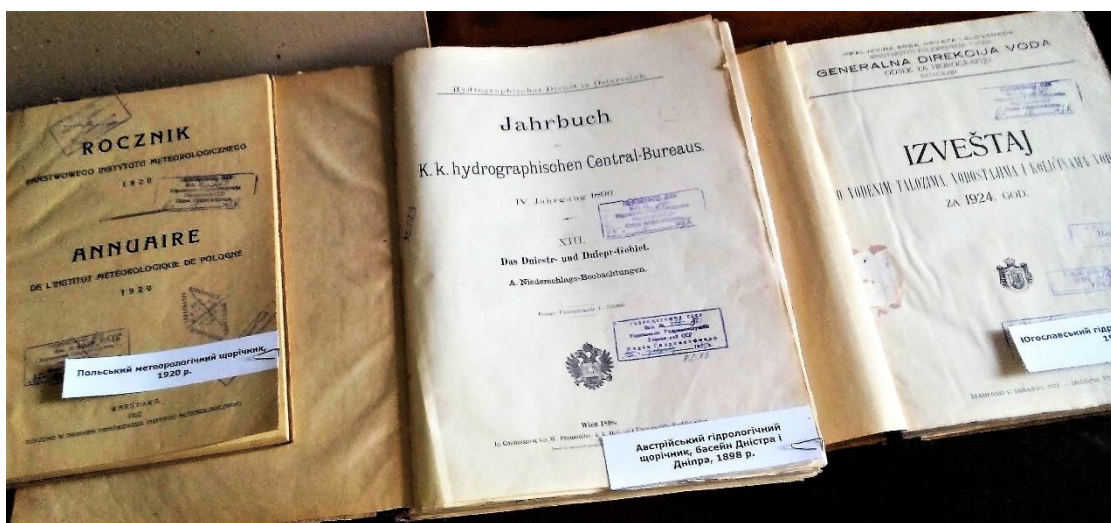

М.І. Довгич

М.І. Довгич народився 5 вересня 1952 р. в м. Києві. Після закінчення в 1969 р. школи протягом 1970-1972 рр. проходив службу в прикордонних військах (Брест, Білорусь). В 1973 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив у 1978 р. за спеціальністю «гідрологія суші» спеціалізація «гідрохімія» [3].

Протягом 1978-1993 рр. працював інженером-гідрологом у наукових і проектних установах м. Києва: Український філіал Центрального науково-дослідного інституту комплексного використання водних ресурсів Мінводгоспу СРСР (1978-1979), Міністерство меліорації і водного господарства УРСР (1979-1981), Укрдїпровводгосп (1981-1992), Український науково-дослідний інститут гідротехніки і меліорації (1992-1993).

У системі гідрометслужби України працює з 1993 р.: начальник відділу гідрології і державного водного кадастру Республіканського центру спостережень за станом навколишнього природного середовища Державного комітету України по гідрометеорології; 2001 р. - начальник галузевого державного архіву Держкомгідромету України – заступник директора ЦГО (з 2015 р. - галузевий державний архів матеріалів гідрометеорологічних спостережень ДСНС України - ГДА МГС). Архів входить до складу Центральної геофізичної обсерваторії як структурний підрозділ [3].

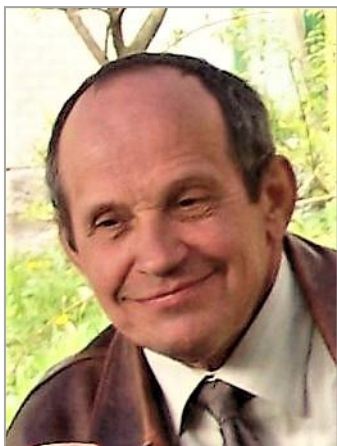

Фото 10. Щорічники в Галузовому державному архіві матеріалів гідрометеорологічних спостережень: польський метеорологічний щорічник (1920 р.); австро-угорський гідрологічний щорічник - басейн Дністра і Дніпра (1898 р.); югославський гідрологічний щорічник (1924 р.)

За період керівництва М.І. Довгичем ГДА МГС було чітко налагоджено роботу архіву. ГДА МГС – це єдиний в Україні спеціалізований архівний заклад, в якому зберігається інформація про стан довкілля країни за його кількісними та якісними показниками, а саме: документи з питань гідрології, метеорології, агрометеорології, аерології, синоптики, гідрохімії, гідробіології, радіаційного контролю. Архів має унікальні документи: щоденники метеоспостережень з початку XIX ст.; гідрологічні матеріали європейських країн середини XIX ст. (колишньої Австро-Угорщини, Польщі); документи періоду Першої світової війни (1914-1918 рр.) та Другої світової війни (1939-1945 рр.).

За успіхи в діяльності 2008 р. М.І. Довгич відзначений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби». Він є співавтором низки публікацій.

Серебряков Олег Васильович (01.01.1948 р.н., Свердловська обл., Росія) – гідролог, начальник гідрологічної станції «Київ» Українського гідрометцентру ДСНС України (1998-2018 рр.) - випускник кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка 1975 р.

О.В. Серебряков

Народився О.В. Серебряков 1 січня 1948 р. у Свердловській області (Росія). Після закінчення 8 класів середньої школи № 5 у м. Бориспіль Київської області вступив до Київського геолого-розвідувального технікуму, в якому навчався протягом 1963-1967 рр. В 1967-1969 рр. проходив строкову службу в Радянській Армії. В 1970 р. вступив на навчання на кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, яку закінчив з відзнакою у 1975 р. за спеціальністю «гідрологія суші».

Протягом 1975-1978 рр. працював інженером в Українському філіалі Центрального науково-дослідного інституту комплексного використання водних ресурсів Мінводгоспу СРСР, навчався в заочній аспірантурі (науковий керівник – директор УФ ЦНДІКВВР, кандидат технічних наук Максимчук Володимир Лукич). Протягом 1978-1984 рр. - провідний спеціаліст з охорони природи виробничого об'єднання «Укрнафта».

В 1984 р. О.В. Серебряков перейшов на роботу в систему гідрометслужби: 1984-1986 рр. – начальник гідрологічної станції «Київ»; 1986-1988 рр. - начальник Українського центру радіаційного контролю і спостережень за станом природного середовища Українського УГКС; 1988-1991 рр. – начальник планово-економічного відділу Українського УГКС. У 1991-2018 рр. – начальник гідрологічної станції «Київ». Доклав значних зусиль для розвитку гідрологічної станції «Київ», яка розташована у мальовничому місці столиці на березі Дніпра в Гідропарку (поблизу мосту Метро).

Фото 11. На українській антарктичній станції «Академік Вернадський»

В 1998 р. О.В. Серебряков перебував у тривалому відрядженні - працював у другій експедиції-зимівлі на українській антарктичній станції «Академік Вернадський». На той час станція «Академік Вернадський» тільки-но була передана Україні (в 1996 р.) урядом Великої Британії (британська назва - «Фарадей») [3].

О.В. Серебряков брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1986 р. Відзначений почесними грамотами галузевого керівництва.

До складу гідрологічної станції «Київ» Українського гідрометцентру ДСНС України входить три сектори: річкових спостережень; озерних спостережень, господарський. Гідрологічній станції «Київ» підпорядковано

17 гідрологічних постів 1-го розряду на річках (9 - в Київській області; 6 – в Черкаській області; 1 – у Вінницькій області; 1 – в Житомирській області) та 12 озерних гідрометеорологічних постів 1-го розряду на водосховищах (6 - на Київському водосховищі; 6 – на Канівському). Штат гідрологічної станції «Київ» нараховує понад 40 працівників, з яких – 29 спостережників на постах.

Основним завданням гідрологічної станції «Київ» є вивчення гідрометеорологічного режиму водних об'єктів у басейні Верхнього Дніпра шляхом проведення систематичних стандартних гідрологічних (річкових та озерних) і метеорологічних спостережень на підпорядкованій мережі. У 2012 р. було відзначено 100-річчя гідрологічної станції «Київ».

На гідрологічній станції «Київ» бувають студенти кафедри гідрології та гідроекології на наукових екскурсіях, проводяться виїзні засідання та семінари.

Манівчук Василь Миколайович (10.01.1978 р.н., с. Ясіня Закарпатської обл.) – гідролог, гідрометеоролог, начальник Закарпатського обласного центру з гідрометеорології ДСНС України, випускник кафедри гідрології та гідрохімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка 1999 р.

В.М. Манівчук

В.М. Манівчук народився 10 січня 1978 р. в с. Ясіня Рахівського району Закарпатської обл. Після закінчення в 1994 р. середньої школи вступив на навчання на кафедру гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яку закінчив у 1999 р. за спеціальністю «гідрологія та гідрохімія».

Протягом 2000-2002 рр. працював інженером-гідрологом 2-ї категорії відділу гідрології та гідрологічного прогнозування Закарпатського обласного центру з гідрометеорології (ЦГМ) - м. Ужгород. 2002-2005 рр. - інженер-гідролог 1-ї категорії, 2005-2010 рр. – заступник начальника з технічно-господарської частини Закарпатського ЦГМ, 2010 (травень-жовтень) – тимчасово виконуючий обов'язки начальника Закарпатського ЦГМ, від 6 жовтня 2010 р. - начальник Закарпатського ЦГМ.

В.М. Манівчук продовжує славні традиції гідрометеорологів Закарпаття, які пройшли через надзвичайні паводкові ситуації в басейні Тиси (такі, як в 1992, 1998, 2001, 2008 рр.), забезпечуючи організацію роботи всіх підрозділів ЦГМ, цілодобове доведення оперативної гідрометеорологічної інформації, прогнозів паводків до органів влади області. У Закарпатському ЦГМ функціонують відділи та сектори: прогнозування погодних умов та гідрометеорологічного забезпечення; гідрологічного прогнозування; на авіаційній метеостанції Ужгород – метеорологічних спостережень та аналізу; метеорологічних прогнозів. Прогнозування паводків здійснюється за допомогою прогностичних моделей, які за підтримки галузевих структур та міжнародних фондів Європейського Союзу удосконалюються.

За успіхи в діяльності В.М. Манівчук відзначений грамотами Держгідромету, Укргідрометцентру, ДСНС України.

Фото 12.

Автоматизована вимірювальна станція на р. Теремля – с. Колочава українсько-угорської автоматизованої інформаційно-вимірювальної системи моніторингу паводкової ситуації на річках басейну Тиси (АІВС "Тиса") в Закарпатській 64області, Україна, 2017 р. (обслуговується Держводагентством України)

**ФОТОГАЛЕРЕЯ: випускники та співробітники кафедри гідрології та гідроекології
КНУ ім. Тараса Шевченка серед гідрометеорологічної громадськості**

Фото 13. На фоні 4-го реактора Чорнобильської АЕС за місяць до повного припинення роботи ЧАЕС - учасники воркшопу з питань радіоактивного забруднення природних вод, який проводив Український гідрометеорологічний інститут. У 1-му ряду крайній праворуч **О.В. Дезірон**, у 2-му ряду, зліва: **О.О. Косовець**, **В.К. Хільчевський**, **В.М. Савицький**, через одного - **О.В. Войцехович**. Київська обл., Чорнобильська АЕС, 2000 р.

Фото 14. Учасники Всеукраїнської конференції, присвяченої 80-річчю гідрометслужби України, яка проходила в Українському гідрометеорологічному інституті. В 1-му ряду: в центрі - директор УкрГМІ **В.І. Осадчий**, крайній праворуч – зав. кафедри КНУ ім. Т. Шевченка **В.К. Хільчевський**. Київ, 2001 р.

Фото 15. На гідрологічній станції «Київ» - учасники семінару з нагоди 90-річчя діяльності гідрологічного поста «Дніпро-Київ». На передньому плані в центрі (в шкіряному піджаку) **М.П Скрипник** (керівник гідрометслужби України в 1973-1993 рр.), ліворуч від нього позаду проф. **В.К. Хільчевський**, праворуч - проф. **В.І. Пелешенко** і проф. **Я.Б. Олійник** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Київ, Гідропарк, 2002 р.

Фото 16. Учасники 17-ї сесії Міждержавної ради з гідрометеорології країн СНД. Зліва: **В.М. Липінський** - голова Держгідрометслужби; **В.К. Хільчевський** - завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка; **Я.Б. Олійник** - декан географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка; **С.І. Сніжко** - завідувач кафедри метеорології і кліматології географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка; **О.О. Косовець** - директор Центральної геофізичної обсерваторії, **В.О. Громовий** - заступник голови Держгідрометслужби. Київ, конференц-зал готелю «Либідь», 2005 р.

Фото 16. Спецрада Д 26.001.22 із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальностями 11.00.07 - гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія та 11.00.09 - метеорологія, кліматологія, агрометеорологія діяла в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУТШ) протягом 1993-2018 рр. На фото (зліва направо): 1-й ряд - **В.Ф. Мартазінова** (УкрГМІ), **В.К. Хільчевський** (КНУТШ, голова ради), **Г.М. Пірнач** (УкрГМІ), 2-й ряд - **В.В. Гребінь** (КНУТШ, вчений секретар), **О.Г. Ободовський** (КНУТШ), **П.М. Линник** (ІГБ НАНУ), **В.М. Тімченко** (ІГБ НАНУ), **В.М. Самойленко** (КНУТШ), **В.І. Осадчий** (УкрГМІ), **В.С. Антоненко** (НУКІМ), **О.О. Комлев** (КНУТШ), **С.І. Сніжко** (КНУТШ), **В.А. Прусов** ((КНУТШ - УкрГМІ, заст. голови ради). Географічний факультет КНУ імені Т. Шевченка, Київ, 2011 р.

Фото 17. Учасники 1-го Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду, який проходив в Одеському державному екологічному університеті. В центрі в 1-му ряду - ректор **С.М. Степаненко**. Одеса, 2017 р.

Фото 18. Учасники 7-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» (організатори – Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України та НАН України). Посередині 1-й ряд, зліва: **В.І. Осадчий, В.К. Хільчевський, П.М. Линник**; 2-й ряд: **Ю.С. Ющенко, О.В. Бірюков, В.Г. Смірнова, Ж.Р. Шакірзанова, О.О. Протасов, А.О. Докус, В.А. Жежеря**; 3-й ряд: **Н.М. Мостова, С.В. Буднік, Н.С. Лобода, Л.О. Горбачова, В.А. Овчарук, В.С. Тучковенко, Н.М. Осадча**, в кінці ряду – **О.В. Войцехович**; посередині в останньому ряду: **І.В. Голчак, В.В. Гребінь, Ю.П. Ільїн, О.Г. Ободовський, В.О. Манукало**. Київ, УкрГМІ, 2018 р.

Фото 19. Учасники 28-ї Міжнародної наукової конференції країн Дунайського басейну з гідрологічного прогнозування та гідрологічних основ водного господарства, зліва: **В.О. Манукало** - завідувач сектору УкрГМІ (на другому плані); **В.К. Хільчевський** - професор кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка; **Н.М. Мостова** – вчений секретар УкрГМІ (на другому плані); **В.І. Осадчий** - директор УкрГМІ; **Ю.Б. Набиванець** - заступник директора УкрГМІ; через одного – **Л.О. Горбачова** – зав. відділу УкрГМІ. Київ, конференц-зал готелю «Салют», 2019 р.

Висновки

1). Діяльність завідувачів кафедри гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка В.О. Назарова (1893-1961 рр.) та С.П. Пустовойта (1899-1994 рр.), яка охарактеризована в статті, охоплює першу половину 100-річного періоду (1921-2021 рр.) в історії національної гідрометслужби.

2). Діяльність випускників гідрологічної кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка, творчі біографії яких наведені в статті, сприяла розвитку гідрометеорологічної служби в другій половині цього періоду. Дехто з них вже пішов з життя – В.О. Громовий (1952-2020 рр.), В.В. Деревець (1952-2021 рр.), В.М. Бойко (1957-2021 рр.).

На заслуженому відпочинку - В.М. Ліпінський, О.О. Косовець, О.В. Серебряков.

Активною науковою або виробничою діяльністю зайняті В.І. Осадчий, М.І. Довгич, В.О. Манукало, В.М. Манівчук (наймолодший з цієї когорти випускників – 1999 р.).

3). Подальшу історію сфери гідрометеорологічної діяльності в Україні сьогодні поряд зі старшим поколінням починають творити молоді випускники кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які спільно зі своїми колегами-випускниками університетської кафедри метеорології і кліматології та інших ЗВО працюють в Українському гідрометцентрі (центральний офіс), регіональних та обласних центрах з гідрометеорології, Центральній геофізичній обсерваторії імені Бориса Срезневського, Українському гідрометеорологічному інституті ДСНС України та НАН України, в інших установах. Для них викликом є непрості часи політичних, економічних та кліматичних змін і можливого водного дефіциту, що вимагає глибоких професійних знань для забезпечення населення та галузей економіки держави достовірною та надійною гідрометеорологічною інформацією.

Віритись в те, що молодше покоління також впише свої яскраві сторінки в історію національної гідрометеорологічної служби в Україні.

Список літератури

1. Декрет Совета народных комиссаров УССР от 19 ноября 1921 года «О метеорологической службе на Украине». г. Харьков. Спр. № 119 п. I.

2. Гидрометеорологическая служба Украины за 50 лет Советской власти. Ленинград: Гидрометеоздат, 1970. 272 с.

3. Гідрометеорологічна служба України / За ред. В.М. Ліпінського. Київ: Сталь, 2015. 292 с.

4. Гребень В.В., Забокрицкая М.Р. Университетская деятельность и основные направления гидролого-гидрохимических исследований профессора В.К. Хильчевского // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2018. № 2(49). С. 59-92.

5. Гребінь Василь Васильович. В кн.: Постаті географічного факультету: довідник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. С. 55-56.

6. Гребінь В.В. Про наукову школу гідрохімії та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2013. № 3 (30). С. 112-116.

7. Гребінь В.В., Забокрицька М.Р. Український гідролог-гідрохімік Валентин Хільчевський. Київ: ДІА, 2019. 216 с.

8. Забокрицкая М. Р. Оценка, прогнозирование и оптимизация состояния водных экосистем – работа, удостоенная Государственной премии Украины 2017 года // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2018. № 3 (50). С. 83-100.

9. Закон України "Про гідрометеорологічну діяльність", зі змінами і доповненнями (Відомості Верховної Ради України, 1999, N 16, ст. 95). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-14#Text>.

10. Косовець О.О. Про участь працівників Державної гідрометслужби у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС // Праці Центральної геофізичної обсерваторії. 2011. Вип. 7 (21). С. 103-112.

11. Макаренко Д.Є. Горев Леонід Миколайович // Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31207

12. Пелешенко Василь Іларіонович. В кн.: Постаті географічного факультету : довідник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. С. 200-201.

13. Пустовойт Степан Пилипович. В кн.: Постаті географічного факультету : довідник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. С. 228-229.

13а. Указ Президента України від 11 березня 2003 р. № 208/2003 «Про День працівників гідрометеорологічної служби». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/2003#Text>

ISSN:2306-5680 **Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2021. № 2 (60)**

14. Хильчевский В.К. Кафедра гидрологии и гидроэкологии Киевского университета имени Тараса Шевченко - 70 лет подготовки кадров и научных исследований (1949-2019 гг.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2019. № 1 (52). С. 6-35.
15. Хильчевський В.К. Кафедра гідрології і гідрохімії: освіта і наука. Київ: Ніка-Центр, 2001. 22 с.
16. Хильчевський В.К. Назаров Віктор Олександрович // Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=71667
17. Хильчевський В.К. Нариси історії гідрохімії в Україні. Київ: ДІА, 2020. 136 с.
18. Хильчевский В.К. Научная гидрохимическая школа Киевского национального университета имени Тараса Шевченко – 50 лет исследования природных вод // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2018. № 4 (51). С. 6-46.
19. Хильчевський В.К. Огієвський, Анатолій Володимирович // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Огієвський,_Анатолій_Володимирович
20. Хильчевський В.К. Оппоков, Євгеній Володимирович // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Оппоков,_Євгеній_Володимирович
21. Хильчевський В.К. Осадчий Володимир Іванович // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Осадчий,_Володимир_Іванович
22. Хильчевский В.К. Очерк истории гидрохимии поверхностных вод в Украине // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2020. № 2 (57). С. 5-87.
23. Хильчевський В.К. Перші комплексні гідрохімічні дослідження Шацьких озер на Волині у 1975 р. – початок формування наукової школи гідрохімії та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2015. № 4 (39). С. 64-71.
24. Хильчевський В.К. Пишкін Борис Андрійович // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Пишкін,_Борис_Андрійович
25. Хильчевський В.К. Про роботу VII Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» (Київ, 2018) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2018. № 4 (51). С. 138-142.
26. Хильчевський В.К. Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» за 2000-2010 рр. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2011. Т. 2 (23). С. 185-231.
27. Хильчевський В.К. Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія" за 2011-2015 рр., томи 1(22)-4(39) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2015. № 4 (39). С. 72-90.
28. Хильчевський В.К. Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» за 2016-2020 рр. // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2020. № 2(57). С. 88-104.
29. Хильчевский В.К., Гопченко Е.Д., Лобода Н.С., Ободовский А.Г., Гребень В.В., Шакирзанова Ж.Р., Ющенко Ю.С., Шерстюк Н.П., Овчарук В.А. Гидрология в университетах Украины - история, состояние, перспективы // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2017. № 4(47). С. 6-28.
30. Хильчевський В.К., Гопченко Є.Д., Лобода Н.С., Ободовський О.Г., Гребінь В.В., Шакирзанова Ж.Р., Ющенко Ю.С., Шерстюк Н.П., Овчарук В.А. Університетська гідрологічна наука в Україні та перспективи подальшого її розвитку // Український гідрометеорологічний журнал. 2017. № 19. С. 90-105.
31. Хильчевський В.К., Гребінь В.В. Кафедра гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка – 70 років діяльності // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2019. № 3 (54). С. 19-21.
32. Хильчевский В.К., Круковская А.В., Гребень В.В. 25 лет деятельности спецсовета по защите диссертаций по гидрологии и метеорологии в Киевском национальном университете имени Тараса Шевченко (1993-2018 гг.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2018. №1 (48). С. 80-90.
33. Хильчевський В.К., Осадчий В.І. Національній гідрометеорологічній службі в Україні 95 років: хронологія змін // Наукові праці Українського н.-д. гідрометінституту. 2016. Вип. 269. С. 173-183.
34. Хильчевський В.К., Осадчий В.І., Гребінь В.В., Манукало В.О., Самойленко В.М. Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи: Довідник / За ред. В.К. Хильчевського. Київ: Ніка-Центр, 2004. 176 с.
35. Хильчевський В.К., Забокрицька М.Р. Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд (Одеса – 2017): пріоритети та перспективи гідрометеорологічної діяльності // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2017. № 1 (44). С. 136-143.
36. Хильчевський В.К., Соколов В.В. Відзначення 145-річниці від дня народження академіка ВУАН та ВАСГНІЛ Євгена Володимировича Оппокова (1869-1937) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2014. № 1 (32). С. 102-105.

37. Хільчевський В.К., Соколов В.В., Куций А.В., Куций С.В. До 120-річчя вченого-гідролога А.В. Огієвського (деякі архівні дослідження) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2014. № 2 (33). С. 104-113.

38. Khilchevskiy V.K., Sherstyuk N.P., Zabokrytska M.R. Researchs of the chemical composition of surface water in Ukraine, 1920-2020 (review) // Journal of Geology, Geography and Geoecology. 2020. 29(2). P. 304-326.

References

1. Dekret Soveta narodny`kh komissarov USSR ot 19 noyabrya 1921 goda «O meteorologicheskoy sluzhbe na Ukraine» [Decree of the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR dated November 19, 1921 "On the meteorological service in Ukraine"]. Khar`kov. D. № 119 p. I.

2. Hidrometeorologicheskaya sluzhba Ukrainy` za 50 let Sovetskoy vlasti [Hydrometeorological Service of Ukraine for 50 years of Soviet power]. Leningrad: Hidrometeoizdat, 1970. 272 s.

3. Hidrometeorolohichna sluzhba Ukrainy [Hydrometeorological Service of Ukraine] / Red. V.M. Lipinskiy. Kyiv: Stal, 2015. 292 s.

4. Greben` V.V., Zabokriczkaya M.R. Universitetskaya deyatel`nost` i osnovny`e napravleniya gidrologo-gidrokhimicheskikh issledovaniy professora V.K. Khil`chevskogo [University activities and the main directions of hydrological and hydrochemical research of Professor V.K. Khilchevskiy] // Hidrolohiia, hidrokhiimiia i hidroekolohiia. 2018. № 2(49). S. 59-92.

5. Hrebin Vasyl Vasylovych [Hrebin Vasyl Vasyliovych] / Postati heohrafichnoho fakultetu: dovidnyk. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2013. S. 55-56.

6. Hrebin V.V. Pro naukovu shkolu hidrokhiimii ta hidroekolohii Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [About the Scientific School of Hydrochemistry and Hydroecology of Taras Shevchenko National University of Kyiv] // Hidrolohiia, hidrokhiimiia i hidroekolohiia. 2013. № 3 (30). S. 112-116.

7. Hrebin V.V., Zabokrytska M.R. Ukrainyskiy hidroloh-hidrokhiimik Valentyn Khilchevskiy [Ukrainian hydrologist-hydrochemist Valentyn Khilchevskiy]. Kyiv: DIA, 2019. 216 s.

8. Zabokriczkaya M. R. Otsenka, prognozirovaniye i optimizatsiya sostoyaniya vodny`kh e`kosistem – rabota, udostoennaya Gosudarstvennoy premii Ukrainy` 2017 goda [Assessment, forecasting and optimization of the state of aquatic ecosystems - work awarded the State Prize of Ukraine 2017] // Hidrolohiia, hidrokhiimiia i hidroekolohiia. 2018. № 3 (50). S. 83-100

9. Zakon Ukrainy "Pro hidrometeorolohichnu diialnist", zi zminamy i dopovnenniamy [Law of Ukraine "On hydrometeorological activity", with changes and additions] (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1999, N 16, st. 95). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-14#Text>.

10. Kosovets O.O. Pro uchast pratsivnykiv Derzhavnoi hidrometsluzhby u likvidatsii naslidkiv avarii na Chornobylskii AES [On the participation of employees of the State Hydrometeorological Service in the aftermath of the Chernobyl accident] // Pratsi Tsentralnoi heofizychnoi observatorii. 2011. Vyp. 7 (21). S. 103-112.

11. Makarenko D.Ie. Horiev Leonid Mykolaiovych [Gorev Leonid Mykolayovych] // Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy.: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31207

12. Peleshenko Vasyl Ilarionovych [Peleshenko Vasyl Ilarionovych] / Postati heohrafichnoho fakultetu: dovidnyk. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2013. S. 200-201.

13. Pustovoit Stepan Pylypovych [Pustovoit Stepan Pylypovych] / Postati heohrafichnoho fakultetu: dovidnyk. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet» 2013. S. 228-229.

13a. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11 bereznia 2003 r. № 208/2003 «Pro Den pratsivnykiv hidrometeorolohichnoi sluzhby» [Decree of the President of Ukraine of March 11, 2003 № 208/2003 "On the Day of Hydrometeorological Service Employees"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/2003#Text>

14. Khil`chevskiy V.K. Kafedra gidrologii i gidroe`kologii Kievskogo universiteta imeni Tarasa Shevchenko - 70 let podgotovki kadrov i nauchny`kh issledovaniy (1949-2019 gg.) [Department of Hydrology and Hydroecology, Taras Shevchenko University of Kyiv - 70 years of training and scientific research (1949-2019)] // Hidrolohiia, hidrokhiimiia i hidroekolohiia. 2019. № 1 (52). S. 6-35.

15. Khilchevskiy V.K. Kafedra hidrolohiy i hidrokhiimii: osvita i nauka [Department of Hydrology and Hydrochemistry: Education and Science]. Kyiv: Nika-Tsentr, 2001. 22 s.

16. Khilchevskiy V.K. Nazarov Viktor Oleksandrovych [Nazarov Victor Olexandrovych] // Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=71667

17. Khilchevskiy V.K. Narisy istorii hidrokhiimii v Ukraini [Essays on the history of hydrochemistry in Ukraine] Kyiv: DIA, 2020. 136 s.

18. Khil`chevskiy V.K. Nauchnaya gidrokhiimicheskaya shkola Kievskogo natsional`nogo universiteta imeni Tarasa Shevchenko – 50 let issledovaniya prirodny`kh vod [Scientific hydrochemical school of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv - 50 years of research of natural waters] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia, 2018. № 4 (51). S. 6-46.

19. Khilchevskiy V.K. Ohievskiy, Anatolii Volodymyrovych [Ogievskiy, Anatolii Volodymyrovych] // Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/Огієвський_Анатолій_Володимирович

20. Khilchevskiy V.K. Oppokov Yevhenii Volodymyrovych [Oppokov Yevheniy Volodymyrovych] // Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/Оппоков_Євгеній_Володимирович

21. Khilchevskiy V.K. Osadchyi Volodymyr Ivanovych [Osadchyi, Volodymyr Ivanovych] // Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/Осадчий_Володимир_Іванович

22. Khil'chevskij V.K. Ocherk istorii gidrokhimii poverkhnostny`kh vod v Ukraine [Essay on the history of surface water hydrochemistry in Ukraine] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia, 2020. № 2 (57). S. 5-87.

23. Khilchevskiy V.K. Pershi kompleksni hidrokhimichni doslidzhennia Shatskykh ozer na Volyni u 1975 r. – pochatok formuvannia naukovoї shkoly hidrokhimii ta hidroekolohii Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [The first comprehensive hydrochemical studies of the Shatsk Lakes in Volyn in 1975 - the beginning of the formation of the Scientific School of Hydrochemistry and Hydroecology of the Taras Shevchenko National University of Kyiv] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia. 2015. № 4 (39). S. 64-71.

24. Khilchevskiy V.K. Pyshkin Borys Andriiovych [Pyshkin Borys Andriiovych] // Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/Пишкін_Борис_Андрійович

25. Khilchevskiy V.K. Pro robotu VII Vseukrainskoi naukovoї konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Problemy hidrolonii, hidrokhimii, hidroekolohii» (Kyiv, 2018) [About the work of the VII All-Ukrainian scientific conference with international participation "Problems of hydrology, hydrochemistry, hydroecology" (Kyiv, 2018)] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia 2018. № 4 (51). S. 138-142.

26. Khilchevskiy V.K. Uzahalnenyi perelik publikatsii u naukovomu zbirnyku «Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia» za 2000-2010 rr. [Generalized list of publications in the scientific collection "Hydrology, hydrochemistry and hydroecology" for 2000-2010] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia. 2011. № 2 (23). S. 185-231.

27. Khilchevskiy V.K. Uzahalnenyi perelik publikatsii u naukovomu zbirnyku "Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia" za 2011-2015 rr., tomu 1(22)-4(39) [Generalized list of publications in the scientific collection "Hydrology, hydrochemistry and hydroecology" for 2011-2015, volumes 1 (22) - 4 (39)] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia. 2015. № 4 (39). S. 72-90.

28. Khilchevskiy V.K. Uzahalnenyi perelik publikatsii u naukovomu zbirnyku «Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia» za 2016-2020 rr. [Generalized list of publications in the scientific collection "Hydrology, hydrochemistry and hydroecology" for 2016-2020] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia, 2020. № 2 (57). S. 88-104.

29. Khil'chevskij V.K., Gopchenko E.D., Loboda N.S., Obodovskij A.G., Greben` V.V., Shakirzanova Zh.R., Yushchenko Yu.S., Sherstyuk N.P., Ovcharuk V.A. Gidrologiya v universitetakh Ukrainy` - istoriya, sostoyanie, perspektivy` [Hydrology at the Universities of Ukraine - history, state, prospects] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia, 2017. № 4(47). S. 6-28.

30. Khilchevskiy V.K., Hopchenko Ye.D., Loboda N.S., Obodovskiy O.H., Hrebin V.V., Shakirzanova Zh.R., Yushchenko Yu.S., Sherstyuk N.P., Ovcharuk V.A. Universytetska hidrolonichna nauka v Ukraini ta perspektyvy podalshoho yii rozvytku [University hydrological science in Ukraine and prospects for its further development] // Ukrainskyi hidrometeorolohichnyi zhurnal. 2017. № 19. S. 90-105.

31. Khilchevskiy V.K., Hrebin V.V. Kafedra hidrolonii ta hidroekolohii Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – 70 rokiv diialnosti [Department of Hydrology and Hydroecology, Taras Shevchenko National University of Kyiv - 70 years of activity] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia. 2019. № 3 (54). S. 19-21.

32. Hil'chevskij V.K., Krukovskaya A.V., Greben' V.V. 25 let deyatel'nosti specsoвета po zashchite dissertatsij po gidrologii i meteorologii v Kievskom nacional'nom universitete imeni Tarasa Shevchenko (1993-2018 gg.) [25 years of activity of the special council for the defense of dissertations in hydrology and meteorology at the Taras Shevchenko National University of Kiev (1993-2018)] // Hidrolohiia, hidrokimiia i hidroekolohiia. 2018. №1 (48). S. 80-90.

33. Khilchevskiy V.K., Osadchyi V.I. Natsionalnii hidrometeorolohichnii sluzhbi v Ukraini 95 rokiv: khronolohiia zmin [The National Hydrometeorological Service in Ukraine is 95 years old: chronology of changes] // Naukovi pratsi Ukrainskoho n.-d. hidrometinstytutu. 2016. Vyp. 269.S. 173-183.

34. Khilchevskiy V.K., Osadchyi V.I., Hrebin V.V., Manukalo V.O., Samoilenko V.M. Ukrainski hidrology, hidrokhimiki, hidroekolohy: Dovidnyk [Ukrainian hydrologists, hydrochemists, hydroecologists: Handbook] / Za red. V.K. Khilchevskoho. Kyiv: Nika-Tsentr, 2004. 176 s.

35. Khilchevskiy V.K., Zabokrytska M.R. Pershyi Vseukrainskyi hidrometeorolohichnyi zizd (Odesa – 2017): priorytety ta perspektyvy hidrometeorolohichnoi diialnosti [First All-Ukrainian Hydrometeorological

Congress (Odessa - 2017): priorities and prospects of hydrometeorological activity] // Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia. 2017. № 1 (44). S. 136-143.

36. Khilchevskiy V.K., Sokolov V.V. Vidznachennia 145-richnytsi vid dnia narodzhennia akademika VUAN ta VASHNIL Yevhena Volodymyrovycha Oppokova (1869-1937) [Celebration of the 145th anniversary of the birth of Academician VUAN and VASGNIL Yevhen Volodymyrovych Oppokov] // Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia. 2014. № 1 (32). S. 102-105.

37. Khilchevskiy V.K., Sokolov V.V., Kutsyi A.V., Kutsyi S.V. Do 120-richchia vchenoho-hidroloha A.V. Ohiiivskoho (deiaki arkhivni doslidzhennia) [To the 120th anniversary of the hydrologist A.V. Ogievskiy (some archival research)] // Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia. 2014. № 2 (33). S. 104-113.

38. Khilchevskiy V.K., Sherstyuk N.P., Zabokrytska M.R. Researchs of the chemical composition of surface water in Ukraine, 1920-2020 (review) // Journal of Geology, Geography and Geoecology. 2020. 29(2). P. 304-326.

Национальной гидрометеорологической службе в Украине 100 лет: роль выпускников-гидрологов Киевского университета имени Тараса Шевченко в ее деятельности

Хильчевский В.К.

19 ноября 2021 г. национальная гидрометеорологическая служба в Украине отмечает 100-летие. В этот день в 1921 г. Председатель Совета народных комиссаров УССР Х. Раковский подписал декрет «О метеорологическую службу на Украине». Создание в 1929 г. Гидрометеорологического комитета при Совете народных комиссаров УССР (Гимеком), объединившем в одном ведомстве метеорологические и гидрологические наблюдения, ознаменовало появление единой гидрометеорологической службы. В 1999 г. Верховная Рада Украины приняла Закон "О гидрометеорологической деятельности", в котором впервые в Украине появилось понятие «национальная гидрометеорологическая служба».

В 1949 г. в Киевском государственном университете имени Т.Г. Шевченко была создана кафедра гидрологии суши, которую возглавил профессор В.А. Назаров - опытный ученый, пришедший из гидрометслужбы. Одной из главных задач кафедры была подготовка специалистов-гидрологов для системы гидрометслужбы бывшего СССР. В статье охарактеризован вклад гидрологической кафедры (1949-2021 гг.) Киевского национального университета имени Тараса Шевченко в укрепление кадрового потенциала национальной гидрометслужбы в Украине, коротко освещена деятельность десяти выпускников кафедры, которые своими усилиями способствовали развитию национальной гидрометслужбы Украины, каждый на своем рабочем месте: В.Н. Липинский, В.А. Громовой, В.А. Манукало, В.И. Осадчий, В.В. Деревец, А.А. Косовец, В.М. Бойко, М.И. Довгич, О.В. Серебряков, В.Н. Манивчук.

Ключевые слова: национальная гидрометеорологическая служба; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко; кафедра гидрологии и гидроэкологии; выпускники; Украина.

National Hydrometeorological Service in Ukraine is 100 years old: the role of graduates-hydrologists of Taras Shevchenko University of Kyiv in its activities

Khilchevskiy V.K.

On November 19, 2021, the National Hydrometeorological Service in Ukraine celebrates its 100th anniversary. On this day in 1921 Kh. Rakovsky, Chairman of the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR, signed a decree "On the meteorological service in Ukraine." The creation in 1929 of the Hydrometeorological Center of the Committee under the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR (Gimek), which united meteorological and hydrological observations in one department, marked the emergence of a single hydrometeorological service. In 1999, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law "On hydrometeorological activity", in which the concept of "national hydrometeorological service" appeared for the first time in Ukraine. Over the years of activity, starting from 1921, the national hydrometeorological service in Ukraine has gone through a difficult path of formation and various subordination (from civil service to military service during the Second World War in 1941-1945). The article identifies six periods in the history of the activity of the national hydrometeorological service in Ukraine: 1st period - until 1921; 2nd - 1921-1941; 3rd - 1941-1945; 4th - 1946-1991; 5th - 1991-2011; 6th - since 2011 The hydrometeorological service reached its highest status in 1991-1999, when the State Committee of Ukraine for Hydrometeorology (the central executive body) operated. In connection with the reforms of public administration structures, since 2011, the status of the national hydrometeorological service in Ukraine has significantly decreased - to the level of the hydrometeorology department within the State Emergency Service of Ukraine. Today, the main production institution within the State Emergency Service of Ukraine is the Ukrainian Hydrometeorological Center, which directs all organizations that carry out operational hydrometeorological observations in the regions.

In 1949, at the Kiev State University named after T.G. Shevchenko established the Department of Land Hydrology, headed by Professor V.A. Nazarov is an experienced scientist from the hydrometeorological service. One of the main tasks of the department was the training of specialists-hydrologists for the hydrometeorological service. The article describes the contribution of the hydrological department (1949-2021) of the Taras Shevchenko National University of Kyiv to strengthening the human resources of the national hydrometeorological service of Ukraine, briefly highlights the activities of some graduates of the department who, with their own efforts, contributed to the development of the national hydrometeorological service of Ukraine, each at his own workplace: V.M. Lipinskiy, V.O. Gromoviy, V.O. Manukalo V.I. Osadchyi, V.V. Derevets, O.O. Kosovets, V.M. Boyko, M.I. Dovhych, O.V. Serebryakov, V.M. Manivchuk.

Keywords: National Hydrometeorological Service; Taras Shevchenko National University of Kyiv; Department of Hydrology and Hydroecology; alumni; Ukraine.

Надійшла до редколегії 25.03.2021